

Наукові записки

**Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Серія: біологія**

Спеціальний випуск:
**«Фізіолого-біохімічні та екосистемні механізми
формування токсикорезистентності біологічних систем»,**
присвячений пам'яті член-кореспондента Національної академії
педагогічних наук України, доктора біологічних наук, професора
Олександра Федотовича Явоненка

ББК 28
Н 34

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія. — 2013. — № 2 (55). — 155 с.

*Друкується за рішенням вченої ради
Тернопільського національного педагогічного університету
ім. Володимира Гнатюка
від 23.04.2013 р. (протокол № 9)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

М. М. Барна	доктор біологічних наук, професор (<i>головний редактор</i>) (Україна)
К. С. Волков	доктор біологічних наук, професор (Україна)
В. В. Грубінко	доктор біологічних наук, професор (<i>заступник головного редактора</i>) (Україна)
Н. М. Дробик	доктор біологічних наук, професор (Україна)
О.П. Камеліна	доктор біологічних наук, професор (Росія)
В. З. Курант	доктор біологічних наук, професор (<i>заступник головного редактора</i>) (Україна)
Н. М. Немова	член-кореспондент РАН, доктор біологічних наук, професор (Росія)
В. І. Парпан	доктор біологічних наук, професор (Україна)
О. Б. Столляр	доктор біологічних наук, професор (Україна)
В. О. Хоменчук	кандидат біологічних наук, доцент (<i>відповідальний секретар</i>) (Україна)
В. Р. Челак	доктор біологічних наук, професор (Молдова)
Макаї Шандор	доктор габілітований, професор (Угорщина)
I. В. Шуст	доктор біологічних наук, професор (Україна)

Літературний редактор: Т.П. Мельник
Комп'ютерна верстка: В.О. Хоменчук

Збірник входить до переліку наукових фахових видань ВАК України
Свідоцтво про держреєстрацію: КВ № 15884-4356Р від 27.10.2009

ББК 28
Н 34

Українські, російські та латинські назви рослин і тварин наведені за авторським текстом

ЗМІСТ

БІОХІМІЯ.....	5
В.З. КУРАНТ МЕТАБОЛІЗМ РАДІОАКТИВНО МІЧЕНИХ АМІНОКИСЛОТ В ОРГАНІЗМІ КОРОПА ЗА ДІЇ ЙОНІВ МЕТАЛІВ	5
Б. З. ЛЯВРІН, О.О. РАБЧЕНЮК, В. О. ХОМЕНЧУК, В. З. КУРАНТ ОСОБЛИВОСТІ ВМІСТУ НЕПОЛЯРНИХ ЛІПІДІВ В ТКАНИНАХ КОРОПА (<i>CYPRINUS CARPIO L.</i>)	10
Ю.І. СЕНИК, В.О. ХОМЕНЧУК, В.З. КУРАНТ, В.В. ГРУБІНКО РОЛЬ ЛІПІДІВ ЗЯБЕР ЩУКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТОКСИКОРЕЗИСТЕНТНОСТІ ДО ЙОНІВ ЦИНКУ	14
Е.Н. СКУРАТОВСКАЯ, И.И. ДОРОХОВА СЕЗОННЫЕ ВАРИАЦИИ НЕКОТОРЫХ БИОМАРКЕРОВ КРОВИ МОРСКОГО ЕРША <i>SCORPENA PORCUS L.</i> ИЗ ПРИБРЕЖНЫХ АКВАТОРИЙ Г. СЕВАСТОПОЛЯ	20
О.І. ЦЕБРЖИНСКИЙ К БІОХІМИЧЕСКОЙ ТОКСИКОЛОГІЇ ТАЛЛІЯ БРОМИДА	25
Б. В. ЯКОВЕНКО, О. П. ТРЕТЬЯК, О. Б. МЕХЕД, М. О. ІВАЩЕНКО ЗАЛЕЖНІСТЬ ПОКАЗНИКІВ КРОВІ КОРОПА ВІД ПРИРОДИ ТОКСИКАНТУ	29
ЕКОЛОГІЯ.....	36
Е.О. ГЛАЗКОВ СПЕЦИФІКА АДАПТАЦІЙНИХ РЕАКЦІЙ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ	36
О.В. ГУЛЬКА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВАРИАБЕЛЬНОСТІ РИТМУ СЕРЦЯ СТУДЕНТІВ НЕЗВ'ЯЗАНИХ ВИБІРОК	39
Н.М. ДАЙНЕКО, С.Ф. ТИМОФЕЕВ, А.В. ЛУКАШ НАКОПЛЕНИЕ ТЯЖЕЛЫХ МЕТАЛЛОВ И ЦЕЗИЯ-137 ПРИБРЕЖНО-ВОДНОЙ РАСТИТЕЛЬНОСТЬЮ ПОЙМЫ Р. ДНЕПР БРАГИНСКОГО РАЙОНА ГОМЕЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ	43
С.Е. ДЯТЛОВ, А.В. КОШЕЛЕВ, А.Г. ПЕТРОСЯН, Е.А. ПАВЛОВА, Л.Ю. СЕКУНДЯК ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ВОДЫ И ДОННЫХ ОТЛОЖЕНИЙ ПОЛИГОНА «ОДЕССКИЙ РЕГІОН СЕВЕРО-ЗАПАДНОЇ ЧАСТИ ЧЕРНОГО МОРЯ»	50
С.Е. ДЯТЛОВ, А.Г. ПЕТРОСЯН, Е.А. ПАВЛОВА, Л.Ю. СЕКУНДЯК ОБ АНОМАЛЬНО ВЫСОКОМ СОДЕРЖАНИИ МЕДИ В ВОДЕ И ДОННЫХ ОТЛОЖЕНИЯХ ПОЛИГОНА «ОДЕССКИЙ РЕГІОН СЗЧМ» В ИЮНЕ 2010 г.....	57
В.В. КРИВОПИША, А.О. ЖИДЕНКО ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДИ РІЧКИ ЛІСОСОР (ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛ.)	59
Н.В. ТКАЧУК, Г.В. ЦЕХМІСТЕР, В.О. ЯНЧЕНКО, А.М. ДЕМЧЕНКО ФІТОТОКСИЧНІ ТА АНТИБАКТЕРІАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ 1- АРИЛТЕТРАЗОЛВМІСТНИХ ПОХІДНИХ 1-ТЕТРАЛІН-6-ІЛ-ЕТАНОНУ	62
І.І. РУДНЕВА ИСПОЛЬЗОВАНИЕ БИОМАРКЕРОВ РЫБ ДЛЯ ОЦЕНКИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ МОРСКИХ АКВАТОРИЙ	68
ГІДРОБІОЛОГІЯ.....	74
В.О. КОВАЛЬ ВПЛИВ ЙОНІВ МІДІ НА МОРФОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КОРОПА ЛУСКАТОГО РІЗНОГО ВІКУ	74
Н.С. КУЗЬМИНОВА, Т.Б. КОВЫРШИНА, С.П. ТЕРТИЧНЫЙ ПОПУЛЯЦИОННЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ БЫЧКА-КРУГЛЯКА В АЗОВСКОМ МОРЕ В 2011 – 2012 гг.	78

ЗМІСТ

О.В. ТКАЧЕНКО СЛУЧАЙ МАССОВОГО СКОЛОІЗА У ЛИЧИНОК <i>HYLA ARBOREA</i> (LINNAEUS, 1758) (AMPHIBIA: ANURA: HYLIDAE) В ЛАБОРАТОРНÝХ УСЛОВІЯХ	84
БІОТЕХНОЛОГІЯ.....	89
О.І. ВОЙТ СТАНДАРТИЗАЦІЯ НАЗАЛЬНОГО ЕМУЛЬГЕЛЮ З ПРИРОДНИМИ НАСТОЙКАМИ ТА ЕФІРНИМИ ОЛЯМИ.....	89
ОГЛЯДИ	94
О.І. БОДНАР, Г.Б. ВІНЯРСЬКА, Г.В. СТАНІСЛАВЧУК, В.В. ГРУБІНКО ОСОБЛИВОСТІ НАКОПІЧЕННЯ СПОЛУК СЕЛЕНУ ТА ЇХ БІОЛОГІЧНА РОЛЬ У ВОДОРОСТЕЙ	94
О.В. РОМАНЕНКО ОТРУЙНІ ЗЕМНОВОДНІ ЯК КОМПОНЕНТИ ЕКОСИСТЕМИ ТА ПРОДУЦЕНТИ ТОКСИНІВ.....	108
О.В. РОМАНЕНКО ТОКСИНИ ОТРУЙНИХ НАЗЕМНИХ І ВОДНИХ РЕПТИЛІЙ ЯК ЕКОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ	112
О.В. РОМАНЕНКО ОТРУЙНІ РИБИ ТА ДІЯ ЇХ ТОКСИНІВ У ПОСТРАЖДАЛОМУ ОРГАНІЗМІ.....	117
О.В. ТОЛЧИНСЬКИЙ ПОХОДЖЕННЯ ТА НАСЛІДКИ НІТРАТНОЇ ІНТОКСИКАЦІЇ ДЛЯ ЛЮДИНИ І ТВАРИН (ОГЛЯД).....	122
ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ	126
В.В. ГРУБІНКО СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД В ФИЗИОЛОГО-БИОХИМИЧЕСКОЙ ОЦЕНКЕ ТОКСИЧНОСТИ ВОДНОЙ СРЕДЫ.....	126
АВТОРИ НОМЕРА	153

ГІДРОБІОЛОГІЯ

Н.С. Кузьмінова¹, Т.Б. Ковиршина¹, С.П. Тертичний²

ПОПУЛЯЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ БИЧКА-КРУГЛЯКА В АЗОВСЬКОМУ МОРІ

В 2011 - 2012 рр.

¹Інститут біології південних морів ім. О.О. Ковалевського НАН України, Севастополь

²Громадська організація «Чистий Азов», Бердянськ, Україна

Здійснено аналіз основних популяційних характеристик бичка-кругляка з північної і південної частин Азовського моря. *Neogobius melanostomus* (Pallas) з первого району знаходиться в гіршому функціональному стані, бо розмір і маса риб були нижчими, а індекс печінки вищим порівняно з особинами з південної частини моря. В акваторіях переважали самці, а за віком – дворічки.

Ключові слова: Азовське море, бичок-кругляк

N.S. Kuzminova¹, T.B. Kovirshina¹, S.P. Tertichnyi²

¹Institute of Biology of the Southern Seas of the National Academy of Sciences, Sevastopol, Ukraine

²NGO "Pure Azov", Berdiansk, Ukraine

POPULATION CHARACTERISTICS OF ROUND GOBY IN THE AZOV SEA IN 2011 - 2012

There has been made the analysis of the basic characteristics of the population of round goby from the northern and southern parts of the Azov Sea. *Neogobius melanostomus* (Pallas) from the former part is in a worse functional status as its size and weight were lower and the liver index was higher than those of the fish from the latter part of the sea. In three investigated points the males were dominated. Two-year-old male fish were dominant in the above aquatories.

Key words: the Azov Sea, round goby

Рекомендує до друку

Надійшла 11.01.2013

В.Б. Грубінко

УДК 597.842:591.34:616:711

О.В. ТКАЧЕНКО

Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г.Шевченко
ул. Гетьмана Полуботка, 53, Чернігів 14013, Україна

СЛУЧАЙ МАССОВОГО СКОЛІОЗА У ЛІЧИНКОВ *HYLA ARBOREA* (LINNAEUS, 1758) (AMPHIBIA: ANURA: HYLIDAE) В ЛАБОРАТОРНИХ УСЛОВІЯХ

При содержании личинок квакши в лабораторных условиях выявлено явление массового хвостового сколиоза у головастиков, выращенных из одной кладки икры. Сколиотические особи составили 36,6% от общего числа личинок. Степень сколиоза увеличивается в процессе развития личинок.

Ключевые слова: личинки, *Hyla arborea*, сколиоз

В настоящее время многие химикаты попадают в природные водоемы, что приводит к необратимым негативным процессам в экосистемах.

Объективным индикаторами экологического состояния окружающей среды являются амфибии, так как большинство их видов живет в двух средах – водной и наземной. Их кожа проницаема для воды и газов, что делает их уязвимыми для различных стресс-факторов. Особенно чувствительны земноводные на личиночных стадиях развития, которые полностью

проходять в водній среді. Под дією стресорів у личинок амфібій могут розвиватися різноманітні уродства, одним із яких є сколіоз.

Хвостовий сколіоз – уродство, являючеся у личинок бесхвостих амфібій боковим искривленням хвоста. Для него характерно два изгиба в хвості головастика. Первый изгиб расположен в точке отхождения хвоста от тела, второй – дальше вниз по оси хвоста, поворачивая хвост в направлении, противоположном первому изгибу. При сколиозе м'язові волокна хвоста розподілені диспропорційно, і з-за асиметрії м'язулатури головастик має проблеми передвижения [1]. Поэтому в природі сколіотичні личинки зустрічаються редко [9], так як стають більш уязвими для хижників [8]. Сколіоз, за думкою деяких дослідників, має генетичну причину [1]. Він може бути наслідком експресії певних генів при низькому вмісті кислороду і присутності металів у нерестових участках [9]. Так, при хронічному дії на ембріони і личинки міді в концентраціях, більших, ніж її фізіологічний рівень, у головастиків розвивається сколіоз [6]. Різниця ступеня сколіозу виникає і при подвергненні головастиків дії ртуті [11]. Другі дослідження показали, що можливим причиною сколіозу може бути ультрафіолетове і β-інтенсивне [1, 8, 10]. Особливу увагу в дослідженнях причин виникнення сколіозу заслуговують хімікатам, які застосовуються в сільському господарстві: інсектицидам [8] і пестицидам, так як вони впливають не тільки на розвиток уродств, але і на рост, виживання і зниження чисельності популяції [5].

Дефіцит вітамінів групи В, особливо тіаміну, також пов'язаний з різноманітними скелетно-м'язовими отклоненнями, включаючи сколіоз [7]. Ці отклонення зустрічаються також і у личинок амфібій, які живуть в неволі [3].

Менше уваги надається розвитку личинок амфібій під впливом pH, хоча показано, що земноводні можуть бути дуже чутливими до кислотності середовища. Увеличення pH може привести до виникнення сколіозу у головастиків уродств, в тому числі сколіоза [2].

Цель роботи – проаналізувати явище масового сколіозу у личинок квакш *Hyla arborea* (Linnaeus, 1758), вирощених в лабораторних умовах.

Матеріал і методи дослідження

Согласно останнім дослідженням (Stöck et al., 2008), європейські квакші представлені двома видами – *Hyla arborea* і *Hyla orientalis*. Так як біологічні характеристики цих видів не розроблені, а в завдання настоїщого дослідження не входить вивчення систематичного положення, то ми позбуваємося попереднім названням вида – *H. arborea*.

Досліджувані личинки вирощені з ікрою, відложену двома парами квакш. Обидві пари були виловлені в урочищі Бобровиця на південно-східній окраїні м. Чернігова в 2009 і 2011 рр. Самець і самка першої пари були поймані окремо, тому для стимулювання розмноження им були зроблені ін'єкції сурфагона. Друга пара була взята в амплексусі і отнерестилась безпосередньо після поміщення живих в нерестовий акваріум. Інкубація ікрою і вирощування личинок проводилися в пластикових лотках з об'ємом води 10 дм³. Повна замена води, чистка лотків і заміна корму проводилися 1 раз в сутки, в якості корму використовували варені листя одуванчиків.

Личинок фіксували 1 раз в сутки в 96% етиловому спирту. Снятие промеров и изучение морфологических характеристик проводили на фиксированных животных, используя нумерацию стадий развития, предложенную K.L. Gosner [4].

Всього промерено і описано 426 личинок, вирощених з першої кладки ікрою, і 380 личинок – з другої.

Результати дослідження та їх обговорення

При дослідженні морфології личинок *H. arborea*, вирощених в 2009 році, виявлено, що на початкових стадіях (17-27 стадії) їх розвиток проходив без видимих отклонень. Начинаючи з 28 стадії, у головастиків почав проявлятися хвостовий сколіоз. Його інтенсивність змінювалася поступово. Спочатку вони були малозаметні і виражалися в легкому изгибе в центрі хвостового стебла (рис. 1а). Така деформація мало вплинула на швидкість передвижения личинки. На наступних стадіях розвитку стали проявлятися два добре виражені изгиби.

хвоста, заметно усложняющие движение (рис. 1b). На предметаморфозных и метаморфозных стадиях сколиоз усилился настолько, что у некоторых личинок хвост располагался к телу под углом почти 90° (рис. 1c). Личинки с таким нарушением передвигались очень медленно. Мы условно назвали эти степени деформации незначительным, значительным и сильным сколиозом.

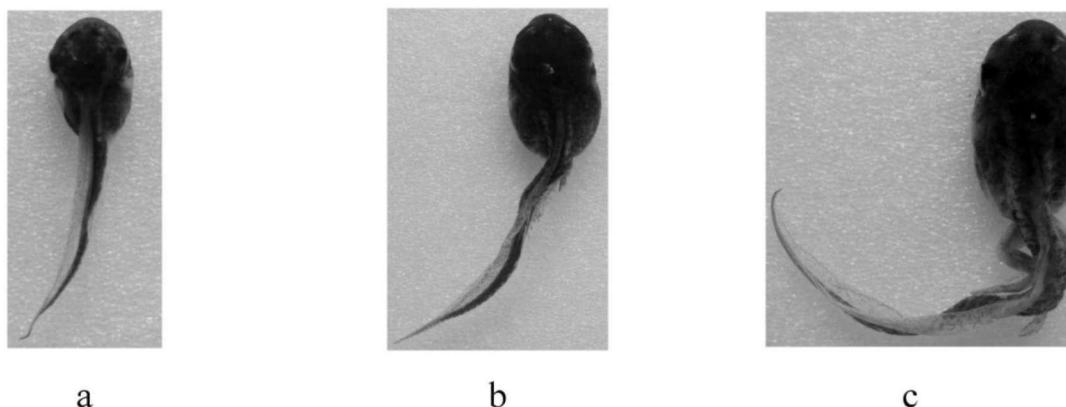

Рис 1. Различные степени сколиоза у личинок *H. arborea*: а) незначительный сколиоз; б) значительный сколиоз; в) сильный сколиоз

Соотношение количества личинок с той или иной степенью сколиоза изменялось с возрастанием стадий личиночного развития. С 28 по 35 стадии преобладали личинки, имеющие незначительный сколиоз, а с 36 по 45 стадии стали преобладать личинки, имеющие сильный сколиоз (рис. 2).

Сколиотические личинки успешно проходили метаморфоз, при этом у них оставалось заметным искривление хвостового отдела (рис. 3). По отношению ко всему количеству выращенных личинок головастики, имеющие сколиоз, составили 36,6%.

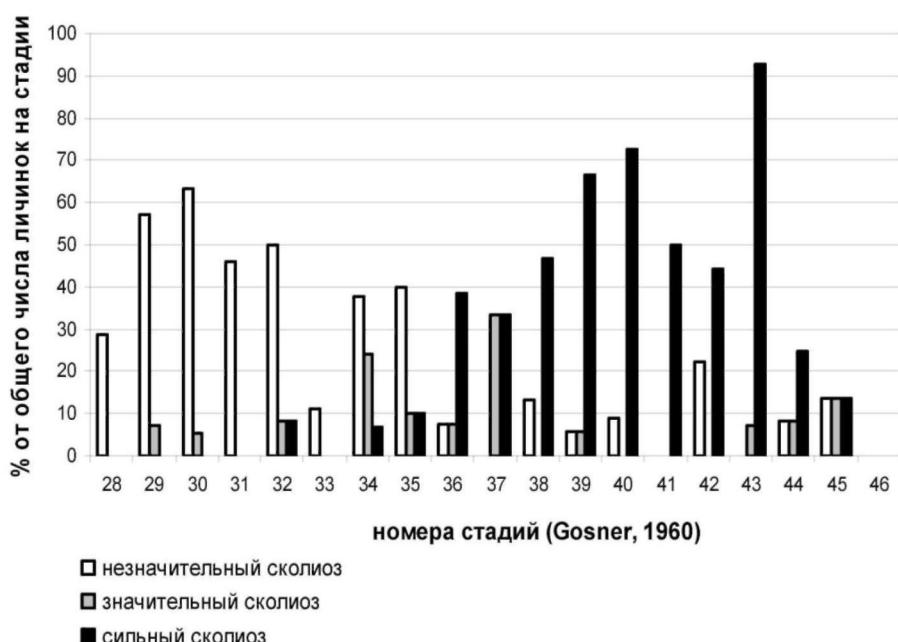

Рис. 2.
Изменение
соотношения
головастико
в *H. arborea*
с разной
степенью
сколиоза

Рис. 3. Сколиотическая особь *H. arborea* при прохождении метаморфоза

У головастиків квакши, вирощених в 2011 році, сколіоз не був масовим. Серед них обнаружено всього сім сколіотических личинок: з незначительним сколіозом – одна личинка на 38 стадії, з значительним сколіозом – дві личинки на 38 і 41 стадіях, з сильним сколіозом – чотири личинки, з яких одна – на 36 стадії, одна – на 39 і дві – на 41 стадіях. Це становило 1,8% від загального числа личинок.

Представленні результати вказують на те, що при содергенні личинок квакши в лабораторних умовах вони підверглись дії деяких факторів, сприяючих розвитку сколіозу. Він починається з незначального іскривлення хвостового стебля, в нашому випадку на 28 стадії, і значно зростає при проходженні личинками наступних стадій розвитку. Так як обидві кладки ікринок були отримані в лабораторних умовах, а для інкубації ікринок і вирощування личинок використовувалася стоячі водопровідні води, то неможливо предполагати дії металлів, інсектицидів і пестицидів, які могли бути в природних умовах, а також дії pH. Діяльність ультрафіолетового випромінювання не могла бути фактором розвитку сколіозу, оскільки вирощування личинок проводилося в приміщенні і виключалось попадання на лоток з головастиками прямих сонечесвітлових променів. Із умовами содергання живих тварин практично не відрізнялися, існує значна різниця в кількості сколіотических личинок в різні роки при однаковому рационі, що ставить під сумнів це предположення. При цьому, що умови содергання живих тварин практично не відрізнялися, існує значна різниця в кількості сколіотических головастиків, вирощених в різні роки, дає підставу предполагати, що в 2009 році личинки підвергались більш сильному дію факторів, ніж в 2011 році. Единственным пояснением все-же остается генетическая причина, которая способствует проявлению сколиоза как патологического уродства, поскольку степень и стадии сколиотических изменений подвержены модификационной изменчивости.

Выводы

У личинок *H. arborea*, вирощенных в лабораторных условиях, наблюдалось развитие сколиоза, который проявлялся как единично (1,8%), так и массово (36,6%). Развитие сколиоза происходило постепенно, начинаясь с незначительного искривления хвостового стебля на 28 стадии, и достигая степени искривления, когда хвост расположен под углом почти 90° к телу на предморморфозных стадиях.

Сколиотические личинки успешно проходили метаморфоз, но при этом оставалось искривление в хвостовом отделе.

1. Burke S. The effects of caudal scoliosis on swimming potential and survivability of wood frog (*Rana sylvatica*) tadpoles / S.Burke // Practicum in Field Biology; Advisor: Matt Michel. – BIOS 35502, 2008.
2. Dale J. Experimental studies of the effects of acidity and associated water chemistry on amphibians / J.Dale, B. Freedman, J. Kerekes // Proc. N.S. Inst. SCI. – 1985. – Vol. 35. – P. 35–54.
3. Densmore C. L. Diseases of amphibians / C. L.Densmore, D. E. Green // ILAR Journal. – 2007. – Vol. 48, № 3. – P. 235–254
4. Gosner K. L. A simplified table for staging anuran embryos and larvae / K. L. Gosner // Herpetologica. – 1960. – Vol. 16. – P. 183–190.

ГІДРОБІОЛОГІЯ

5. Jayawardena U. A. Toxicity of agrochemicals to common hourglass tree frog (*Polypedates cruciger*) in acute and chronic exposure / U. A. Jayawardena, R. S. Rajakaruna, A. N. Navaratne, P. H. Amerasinghe // Int. J. Agric. Biol. – 2010. – Vol. 12. – P. 641–648.
6. Lance S. L. Effects of chronic copper exposure on development and survival in the southern leopard frog (*Lithobates [Rana] sphenocephalus*) / S. L. Lance, M. R. Erickson, R.W. Flynn [et al.] // Environment. Toxicol. Chemistry. – 2012. – Vol. 31, № 7. – P. 1587–1594.
7. McWilliams D. A. Nutrition recommendations for some captive amphibian species (Anura and Caudata) / D. A. McWilliams // GARN-NARG. – 2008. – 34 p.
8. Michel M. J. Consequences of an amphibian malformation for development and fitness in complex environments / M. J. Michel, S. Burke // Freshwater Biology. – 2011. – Vol. 56. – P. 1417–1425.
9. Sanabria E. A. First record of partial albinism and scoliosis in *Odontophrynus occidentalis* tadpoles (Anura: Cycloramphidae) / E. A. Sanabria, L. B. Quiroga, A. Laspiur // Braz. Arch. Biol. Technol. – 2010. – Vol. 53, № 3. – P. 640–642.
10. Schoff P. K. Prevalence of skeletal and eye malformations in frogs from north-central United States: estimations based on collections from randomly selected sites / P. K. Schoff, C. M. Johnson, A. M. Schotthoefer [et al.] // J. Wildlife Diseases. – 2003. – Vol. 39, № 3. – P. 510–521.
11. Unrine J. M. Dietary mercury exposure, bioaccumulation, and effects in larvae of the southern leopard frog, *Rana sphenocephala*. A Dissertation Submitted to the Graduate Faculty of The University of Georgia in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree. Doctor of philosophy / J. M. Unrine. – Athens, Georgia, 2004. – P. 2964–2970.

O.B. Ткаченко

Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, Україна

ВИПАДОК МАСОВОГО СКОЛІОЗУ У ЛИЧИНОК *HYLA ARBOREA* (LINNAEUS, 1758) (AMPHIBIA: ANURA: HYLIDAE) В ЛАБОРАТОРНИХ УМОВАХ.

При утриманні личинок квакші в лабораторних умовах виявлено явище масового хвостового сколіозу у пуголовків, які були вирощені з однієї кладки ікри. Сколіотичні особини склали 36,6% від загальної кількості личинок. Ступінь сколіозу збільшується з розвитком личинок.

Ключові слова: личинки, *Hyla arborea*, сколіоз

O.V. Tkachenko

Chernihiv Taras Shevchenko National Pedagogical University, Ukraine

MASS SCOLIOSIS IMPACTING THE LABORATORY ALLOCATED LARVAE OF *HYLA ARBOREA* (LINNAEUS, 1758) (AMPHIBIA: ANURA: HYLIDAE).

The larvae of the tree frog being studied at the laboratory suffered mass caudal scoliosis. The said phenomenon affected tadpoles of a selected laying. 36,6% of the larvae turned out to be scoliotic. Scoliosis tends to get aggravated while the larvae grow.

Key words: larvae, *Hyla arborea*, scoliosis

Рекомендую до друку

В.З. Курант

Надійшла 25.01.2013